

Ingemanns Den hemmelighedsfulde Port

Paa denne Verdens Grændsemur
Lønporten til en ny Natur
Paa skjulte Søile hænger.
Hvert Øieblik, som Pulsen slaaer,
En Sjæl igjennem Porten gaaer,
Og Ingen seer den længer.

Hvert Fodtrin gaaer mod Muren frem,
Og altid Porten staaer paa Klem,
Dens Hængsler altid knirke.
Gravmørke strømmer fra den ud;
Dog gjennem Mørket sender Gud
En Straale fra sin Kirke.

Den Straale kun til Øiet naaer,
Hvor Sjæle-Børneskaren staaer
Som Juleaften hjemme
Og stirrer trøst paa lukte Dør,
Der hvad de aldrig skued før,
Til herligst Stund skal gjemme.

Gik Fader alt ad Døren ind,
Gik Moder ind med Slør om Kind,
Gik Søster selv og Broder –
Forsvandt de Alle uden Lyd,
De Smaa dog veed, der bliver Fryd
Hos Fader og hos Moder.

Og aabnes Døren helt tilsidst,
Saa veed de, Jesusbarnet vist
Har bragt dem Julegave –
Saa see de – hvad de troede før –
Vidunderlig bag aabne Dør
Staaer Juletræets Have.

Døden, og hvorledes mennesket skal møde den, er et af de store temaer i den kristne salmedigtning. Det kan undre, at et af de mest gribende dødsdigte, Ingemanns *Den hemmelighedsfulde Port*, skrevet i september 1861, fem måneder før hans død, i modsætning til så mange andre af hans digte ikke er kommet ind i salmebøgerne, skønt Hartmann skrev en smuk melodi til den i det følgende år. Den forekommer heller ikke i *Tonen fra Himlen* (1912, optr. 1964), Hans Brix' »Bil-leder af den kristelige Lyrik«.

Og man kan se hvorfor. Der er ikke nogen »Sjælens glade Pilgrimssang«; en

tone fra himlen fornemmes næppe, selv om de to sidste linjer i anden strofe, »Dog gennem Mørket sender Gud / En Straale fra sin Kirke«, kunne opfattes som en sådan, skønt reduceret til en formel. Når man læser digtet i sin helhed, ser man, at her tales der ikke om kirken som et åndeligt fællesskab (og endnu mindre om kirken som organisation), men at hvad der menes, er snarere en jordisk lys-fornemmelse, et oplyst kirkevindue i nattens mørke.

Selv når Ingemann skriver om de store abstrakte ting, forbliver han altid konkret; det har givet hans salmedigtning dens friskhed. I dette digt er der to rumforestillinger, der glider ind i hinanden: en grænsemur, som skiller to verdener ad, med en port, hvor trafikken altid går i samme retning, og et værelse, hvor børnene venter, inden de må træde ind i julestuen. Også der er trafikken ensrettet: faderen går ind, så moderen, derefter de større søskende; det er døren eller porten, der holder de to egentlig uforenelige rumbilleder sammen. I de afsluttende linjer er de to forestillinger smeltet sammen: det pyntede juletræ står ikke inden døre, men i en have, på den anden side af grænsemuren, med ekko fra paradises have.

Af disse to rum er det ene skræmmende, det andet betryggende, og skønt det sidste optager tre af digtets fem strofer, er det det første, som griber læserens sind med største kraft, for der er få digte, hvor uvisheden og angsten over for døden har fundet så direkte udtryk. Vi véd ikke noget om den »ny Natur« på den anden side; ingen og intet er nogensinde kommet tilbage derfra – Kristi opstandelse som garanti for, at døden kan overvindes, kommer slet ikke ind i billedet. Her skimtes ingen forklaringskyst; »Gravmørke strømmer« ud fra lønporten, som »Mørket vælder / Af Nattens Sluser ud!« i en anderledes betryggende aftensang fra 1838. Der udgår ligesom et sug fra åbningen, som trækker menneskene mod sig, og de forsvinder »uden Lyd« og uden afsked, kun portens evindelige knirken i hængslerne høres. Ingemann kendte den knirken fra sine tidlige år; faderen døde, da han var ti år, moderen, som i digtet går med enkeslør et også juleaften, og tre brødre, da han netop nåede voksen alder. Han blev snydt for en del af barndommens tryghed, og måske var det derfor, han som ingen anden guldalderdigter har kunnet give udtryk for barnets behov for tryghed og fortrøstning, ikke mindst de forældreløse asylbørn, som *Morgensange for Børn* blev skrevet for. Og træk af barnet finder man også i portretter af den voksne Ingemann og måske i hans forhold til faderfiguren Grundtvig og til konen Lucie.

Det er ad analogiens vej, det betyngte sind søger sin trøst, mindet om en lukket dør, bag ved hvilken gaver, fryd og samvær med de kære afdøde ventede.

Men det er ikke en erfaring eller en overbevisning, den 72-årige gamle digter har på rede hånd; der skal barnesjælens tro og forvisning til. Her foreligger vel en anden analogi. Barndommen var jo ikke bare en tid med intensiv glæde og blind tro, men også en tid fuld af uro og angst for at finde sig forladt og alene, ude i uvishedens mørke. Hvis det havde vist sig, at barnet, som stod alene foran den lukkede dør, ikke behøvede være bange, så var der anledning til at tro, at det gamle menneske, der ubønhørligt var på vej mod den knirkende port, heller ikke burde være bange. Men en forvisning var det ikke for den, der skrev digtet, kun en forhåbning, han greb efter, da tilintetgørelsen truede.

Trods strålen fra kirken og Jesusbarnet som julegavernes metaforiske giver er *Den hemmelighedsfulde Port* ikke et kristeligt digt, men måske et digt, som endnu kan nå mennesker i en afkristnet verden. Og Hartmanns kongeniale melodi fortjener at blive sunget igen. Den består af to lange linjer af jævne noder; denne uafbrudte bevægelse passer både til tekstens underliggende og skjulte rastløshed og til den ustandselige gang mod dødens port. Men moltonarten lysner til dur under et par takter i midten, ikke som en forvisning, hvor man kan slå sig til ro, men som et glimt af håb i mørket.

Hans Kuhn